

*Rzeka Warta w Czechowie
(fot. Wojciech Jankowiak)*

I. CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

1. Województwo lubuskie – charakterystyka ogólna

Województwo lubuskie zajmuje środkowozachodnią część Polski o powierzchni 13 988 km² (4,8 % powierzchni kraju). Od północy graniczy z województwem zachodniopomorskim, od wschodu z województwem wielkopolskim, a od południa z województwem dolnośląskim. Granica zachodnia jest granicą państwową z Republiką Federalną Niemiec. Funkcję ośrodków stołecznych województwa pełnią dwa miasta: Zielona Góra – siedziba urzędu marszałkowskiego i Gorzów Wlkp. – siedziba urzędu wojewódzkiego. Województwo podzielone jest na 12 powiatów ziemskich, 2 powiaty grodzkie i 83 gminy.

Województwo lubuskie zamieszkuje 1 008,5 tys. mieszkańców (2,6 % ludności kraju). Na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet. Gęstość zaludnienia jest mała i wynosi tylko 72 osoby/km² (średnia dla Polski – 122 osoby/km²).

Obszar województwa lubuskiego położony jest w prowincji Niziu Środkowoeuropejskiego pozaalpejskiej części Europy Zachodniej. Na terenie województwa wyróżniamy obszary trzech podprowincji. Największa północnośrodkowa część województwa, w granicach zasięgu ostatniego zlodowacenia, zalicza się do podprowincji Pojezierza Południobałtyckiego. Wyróżniają się tu dwa rodzaje naturalnych krajobrazów: młodoglacjalny (pagórkowato-pojezierny, równinno-morenowy, sandrowo-pojezierny) i dolinny (tarasy z wydrami, zalewowe dna dolin). Południowa część województwa rozciąga się na częściach dwóch innych podprowincji: Niziny Środkowopolskiej i Sasko-Łużyckiej. W podprowincjach tych występują równiny denudacyjne albo akumulacyjne o małych nachyleniach, niezbyt liczne ale dobrze rozwinięte rzeki, piaszczyste lub żwirowe kemy, ozy i moreny czołowe w formie wzgórz ostańcowych.

Ziemia lubuska należy do regionu klimatycznego lubusko-dolnośląskiego. Klimat na północy województwa, w pasie pradoliny Noteci i Warty, ma charakter przejściowy między chłodnym i dość wilgotnym regionem pomorskim a cieplejszą i suchszą częścią środkową i południową regionu lubusko-dolnośląskiego. Obszar regionu zaliczany jest do najcieplejszego w kraju. W Słubicach znajduje się tzw. polski biegun ciepła, gdzie notowane są najwyższe maksymalne temperatury w Polsce. Średnia temperatura roczna z wielolecia jest wysoka i na prawie całym obszarze województwa wynosi około 8,0 °C. Średnie sumy opadów atmosferycznych w okresie rocznym kształtują się na przeważającej powierzchni województwa na poziomie 500-600 mm. W stosunku do danych z wielolecia ostatni rok należał do ciepłych pod względem temperatury i mokrych pod względem opadów. Średnie roczne temperatury powietrza z 2007 r. odnotowane na stacjach meteorologicznych wyniosły w Gorzowie Wlkp. 10,1 °C i w Zielonej Gó-

rze 9,9 °C, a średnie rocznych sum opadów z tego samego roku wyniosły w Gorzowie Wlkp. 660 mm i w Zielonej Górze 702 mm.

Pod względem geologicznym obszar województwa lubuskiego ma budowę wielopiętrową. Najstarsze i najgłębiej położone piętro zbudowane jest ze skał kryptozoiku, powyżej ze skał er: paleozoiku i mezozoiku. Nad nimi znajdują się utwory okresów paleogenu i neogenu, tworząc kilkusetmetrową warstwę ery kenozoiku. Ostatni okres geologiczny – neogen – na obszarze województwa zaznaczył się intensywnymi procesami erozji i sedymentacji. Wpływ na procesy morfotwórcze i zróżnicowanie miąższości osadów miały procesy erozji spowodowane przede wszystkim działalnością lodowców i ich wód roztopowych. W czasie trwania ostatniej epoki lodowcowej lądolód skandynawski kilkakrotnie nasuwał się na obszar kraju. Ostatnie zlodowacenie Odry, zwane bałtyckim, miało miejsce 12-15 tysięcy lat temu. Ukształtowało ono obecną rzeźbę powierzchni ziemi województwa lubuskiego do linii Gubin – Lubsko – Zielona Góra – Sława. Za krajobraz na południe od tej linii odpowiedzialne jest wcześniejsze zlodowacenie Wisły, nazywane środkowopolskim. Nieregularne ruchy lądolodów spowodowały powstanie ciągów moren, wałów czołomorenowych i stref zaburzeń glacictonicznych.

Obszar województwa lubuskiego zasobny jest w różnorodne surowce mineralne, między innymi występują tu udokumentowane złoża: węgla brunatnego, ropy, gazu, rudy miedzi, torfu, kredy jeziornej, soli kamiennej, soli potasowej, surowców ilastych do produkcji materiałów ogniotrwałych i wyrobów kamionkowych, piasków szklarskich, piasków budowlanych oraz kruszyw naturalnych.

Cały obszar województwa lubuskiego znajduje się w zlewisku Bałtyku, w środkowej części dorzecza Odry. Powierzchnia dorzecza Odry do północnego krańca województwa lubuskiego wynosi 108 064,8 km² (90,9 % powierzchni całkowitej). Średni roczny odpływ Odry, po połączeniu z wodami Warty, wynosi 17,7 km³, co stanowi ponad 27 % całkowitego odpływu rocznego z terenu Polski. Średni przepływ z wielolecia (SSQ) wody w Odrze to 311 m³/s. Największe dopływy II rzędu to Warta (SSQ 215 m³/s), Bóbr (SSQ 54 m³/s) i Nysa Łużycka (SSQ 31 m³/s), a największym ciekim III rzędu jest dopływ Warty Noteć (SSQ 77,3 m³/s). Ogółem na terenie województwa znajduje się 418 rzek, kanałów oraz innych cieków o istotnej wielkości, o łącznej długości ok. 4600 km, średnia gęstość sieci rzecznej wynosi 329 m/km².

Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, posiada stosunkowo wysoki współczynnik jeziorności (stosunek powierzchni jezior do powierzchni obszaru), wynoszący 2-3 %, w stosunku do pozostałej części położonej poniżej linii

ostatniego zlodowacenia, gdzie jeziorność wynosi poniżej 0,1 %. Na terenie województwa występuje ogółem 519 jezior, w tym 36 w przedziale wielkości 50-100 ha i 26 o powierzchni większej niż 100 ha. Łączna powierzchnia lubuskich jezior wynosi 13 009,8 ha, co stanowi 0,93 % powierzchni województwa. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Sławskie o powierzchni lustra wody 817,3 ha, a następnie Niesłysz (486,2 ha) i Osiek wraz z Ogardzką Odnogą (536,9 ha). Najgłębszym jeziorem Ziemi Lubuskiej i dziesiątym w Polsce jest jezioro Ciecz (Trześniowskie) – 58,8 m; ponad 40 m głębokości ma także jezioro Lipie (42,0 m). Największą objętość wody magazynują jeziora: Osiek – ponad 50 mln m³, następnie Sławskie – 42,6 mln m³ i Ostrowiec – 36,4 mln m³.

Zasobność w wody podziemne województwa jest dobra w części północnej i średnia w części południowej. Wody podziemne zaliczają się głównie do regionu Środkowopolskiego, tylko obszar południowo-wschodni należy do regionu Przedśudeckiego. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych województwa stanowią ok. 4,8 % zasobów całego kraju.

Województwo lubuskie jest regionem średnio uprzemysłowionym. W wyniku restrukturyzacji gospodarki z początku lat 90. XX wieku przemysł, zwłaszcza tradycyjnych branż, przestał odgrywać tu dominującą rolę. Największe ośrodki gospodarcze to: Gorzów Wlkp. i Zielona Góra. Coraz więcej inwestorów przyciąga też utworzona w 1997 r. Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, z podstrefami w Bytomiu Odrzańskim, Gorzowie Wlkp., Gubinie i Nowej Soli. Produkt krajowy brutto wytwarzany na terenie województwa stanowi 2,3 % PKB Polski, a w przeliczeniu na mieszkańca wyniósł w 2005 r. 23241 zł. Większość podmiotów gospodarczych (ok. 96 %) działa w sektorze prywatnym. Prawie 60 % PKB wytwarzanego w województwie lubuskim powstaje w usługach. Charakterystyczną cechą gospodarki regionu jest obecność zakładów przemysłowych różnej wielkości (wykorzystujących często lokalne zasoby surowców) także w małych miejscowościach i na terenach wiejskich. W regionie działają przedsiębiorstwa

ze wszystkich niemal branż, m.in.: spożywczej, drzewnej, papierniczej, metalowej, chemicznej, meblarskiej, energetycznej i poligraficznej. Tradycyjnie silnym sektorem lubuskiej gospodarki jest budownictwo. Stopa bezrobocia systematycznie spada od lat 2002-2003, kiedy to sięgała prawie 28 %, do 19 % w 2006 r. W strukturze zatrudnienia przodują przemysł i usługi – najbardziej rozwinięte sektory lubuskiej gospodarki.

Województwo lubuskie, mimo że jest jednym z najmniejszych województw w kraju, o stosunkowo niskim uprzemysłowieniu i największym zalesieniu, nie jest pozbawione różnorodnych problemów ekologicznych. Najważniejsze z nich to: konieczność kompleksowego rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej, szczególnie na terenach wiejskich, zminimalizowanie uciążliwości związanych z komunikacją samochodową (nadmierny hałas, emisja spalin, zanieczyszczenie powietrza, występowanie poważnych awarii, brak obwodnic), konieczność uporządkowania gospodarki odpadami, szczególnie komunalnymi oraz zamknięcie i rekultywacja starych składowisk i likwidacja tzw. dzikich wysypisk odpadów.

Region ma na swoim koncie także szereg sukcesów. Ostatecznie rozwiązany został problem starych, nieczynnych mogilników, w których zgromadzone były znaczne ilości przeterminowanych środków ochrony roślin i różnorodnych odpadów, w większości niebezpiecznych. Wszystkie istniejące na terenie województwa lubuskiego mogilniki zostały zlikwidowane. Powstały 2 spalarnie odpadów medycznych w Gorzowie i Nowej Soli oraz 3 regionalne zakłady utylizacji odpadów: w Gorzowie, Zielonej Górze i Długoszynie. Większość lubuskich miast posiada nowoczesne oczyszczalnie ścieków, a w zielonogórskiej oczyszczalni uruchomiono pierwszą w województwie suszarnię osadów ściekowych. To w województwie lubuskim na znaczącą skalę przełamano monopol spalania węgla w polskiej energetyce – wybudowano tu 3 duże bloki energetyczne opalane gazem ziemnym z miejscowych złóż (Gorzów Wlkp., Kostrzyn i Zielona Góra).

Opracował: Marek Demidowicz

